

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการศึกษา

การประเมิน เรื่อง “การประเมินผลโครงการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix program) คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยเป็นการวิจัยภาคตัดขวาง (Cross Section Study) (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2547, น. 34) ของผู้ปฏิบัติงานในปัจจุบัน โดยใช้รูปแบบการประเมินชิปโมเดล (CIPP Model) ของเดเนี่ยล แอล สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam et.al., 1971 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2542) โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

วิธีการศึกษา

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ ตำราคู่มือการบำบัดรักษา รายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน /ประจำปี ผลการติดตามเอกสารการประชุมการอบรม วิทยานิพนธ์และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำบริบท ปัจจัยนำเข้า และผลผลิตมาวิเคราะห์

2. การศึกษาข้อมูลจากภาคสนาม (Field study) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ จากผู้ปฏิบัติงานบำบัดรักษา ยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix program) ในคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นผู้ปฏิบัติงานบำบัดรักษา ยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix program) ในคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 แห่ง จำนวน 89 คน ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ

ตารางที่ 3.1
กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา

คลินิกบำบัดยาเสพติด	จำนวน (คน)
1. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด 1 วัดธาตุทอง	8
2. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด 2 ลาดพร้าว	6
3. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 3 บางซื่อ	6
4. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 4 ดินแดง	5
5. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 7 บุญมี	5
6. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 9 ประชาธิปไตย	5
7. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 16 ลุมพินี	5
8. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 19 วงศ์สว่าง	5
9. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 22 วัดปากบ่อ	5
10. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 23 สีพระยา	5
11. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 24 บางเขน	3
12. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 29 ช่วงนุชเนตร	5
13. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 31 เอบีจิต- ทั้งสุบุตร	5
14. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 40 บางแค	5
15. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 41 คลองเตย	5
16. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 43 มีนบุรี	3
17. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 48 นาควัชร	3
18. คลินิกบำบัดการติดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข 51 วัดไผ่ตัน	5
รวม	89

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่จัดทำขึ้นจากแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการศึกษา เพื่อประเมินความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานบำบัดรักษายาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix program) ในคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร โดยมีประเด็นในการศึกษาแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านการบำบัดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานด้านการบำบัดผู้ติดยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด ได้แก่ รูปแบบการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ ระยะเวลาในการบำบัด กระบวนการดำเนินการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย การปรึกษารายบุคคล กลุ่มฝึกทักษะเลิการะยะต้น กลุ่มฝึกทักษะการป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ กลุ่มครอบครัวศึกษา ขั้นตอนอื่นๆ ของโปรแกรมจิตสังคมบำบัด ลักษณะคำถามปลายปิดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	=	5 คะแนน
มาก	=	4 คะแนน
ปานกลาง	=	3 คะแนน
น้อย	=	2 คะแนน
น้อยที่สุด	=	1 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดเห็น 5 ระดับ

1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด เป็นคำถามปลายเปิด

การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยให้ อาจารย์ ที่ปรึกษาและคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุม ของเนื้อหาและนำแบบทดสอบเพื่อขอคำชี้แนะและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์เบื้องต้นก่อน นำไปทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของ แบบสอบถามตามที่สร้างขึ้นและแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ผลการวิเคราะห์ปรากฏค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในภาพรวมเท่ากับ .940 ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินในครั้งนี้ มีขั้นตอนและวิธีการตามลำดับ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมจากข้อมูลเอกสาร

ติดต่อประสานงานกับผู้รับผิดชอบและเกี่ยวข้องการบำบัดฟื้นฟูและการบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ กองป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด ในการขอ เอกสารรายงานการดำเนินการในการบำบัดการติดยาเสพติด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการ ดำเนินการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด

2. การเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ ในประเด็นด้านบุคลากรและการดำเนินงาน บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด โดยขอความร่วมมือทำการ สัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา จำนวน 10 คน โดยทำการสัมภาษณ์ในคลินิกที่ ให้การบำบัดเกินสัดส่วนประชากร และคลินิกที่ให้การบำบัดต่อสัดส่วนประชากรเพียงพอ จำนวน 10 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

3.1 ประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานด้านการบำบัดผู้ติดยาเสพติดด้วยโปรแกรมจิต สังคมบำบัด เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้ประเมินได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถาม

3.3 ตรวจสอบความครบถ้วน ถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูลของทุกคลินิก

3.4 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์
2. การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package to the Social Sciences หรือ SPSS) โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean, $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งใช้วิเคราะห์เกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานด้านการบำบัดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด
3. สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001, 0.01 และ 0.05

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลของผู้ศึกษา จะเป็นการนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive) ประกอบตารางแสดงข้อมูลทางสถิติและอภิปรายผลโดยอ้างอิงแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อจำกัดในการศึกษา

การประเมินผลการบำบัดรักษาด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด (Matrix Program) ของคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร พบข้อจำกัด ดังนี้

การให้บริการบำบัดรักษายาเสพติดคลินิกบำบัดการติดยาเสพติด เป็นการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพประกอบด้วย แพทย์ พยาบาลวิชาชีพ พยาบาลเทคนิค เจ้าหน้าที่พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ในการปฏิบัติงานให้การบำบัดด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด จะต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมโปรแกรมจิตสังคมบำบัด ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาลวิชาชีพ นักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยา ผู้ปฏิบัติงานหลักในการดำเนินกิจกรรม ด้วยโปรแกรมจิตสังคมบำบัด คือนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และพยาบาลวิชาชีพ มีหน้าที่ตรวจร่างกายเบื้องต้น ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์จากประชากร จะเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมโปรแกรมจิตสังคมบำบัด และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการให้การบำบัดด้วยโปรแกรมจิตสังคมโดยตรง ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 89 คน